

Bothe

Specimen

2300 053

UB Braunschweig

84

2300-053-7

SPECIMEN
NOVAE
EDITIONIS PLAUTI
CRITICAE ET EXEGETICAE

PROPOSUIT

FRID. HENR. BOTHE

MAGDEBURGENSIS

BEROLINI
SUMPTIBUS FRIDERICI VIEWEG SEN.
MDCCXCVII

FRIEDR. VIEWEG & SOHN
BRAUNSCHWEIG

Plautus Bentleium suum nondum invenit, amisit Reizium, Santenium expectat. Haud scio, an reprehendendus omnino quidem non sit aliquis alius (non dico, vir Bentleiana praeditus eruditione aut ingenio, sed quisquam), si in eo elaboret, ut Comoediae Latinae auctori elegantissimo dudum amissum nitorem suum antiquum germanumque restituat.

Equidem magni facio Plautum, adeo, ut amoris, cum a Xenophonte et Cicerone discessi, primas illi deferam, Camerario credens, proavos Horatianos merito et recte atque sapienter, ut Cameraarii verbis utar, Plautum laudasse et admiratos fuisse, Flaccumque ad Graecitatem omnia, quasi regulam, poemata gentis suae exigentem, inunerito et perperam atque incogitanter culpare.

Leve videtur, quod in editoribus Plauti adhuc desiderabatur, μετρῶν, λυρικωτέρων praesertim, notitia: sed ut fit, quae minimi momenti instar habemus, ea lancem saepenumero deprimere, ita in hoc genere rei, quae abiectior videbatur, inscitia

fraudi fuit Lambinis et Douzis et Gronoviis et viris omnino eruditissimis pariter atque ingeniosissimis, adeo, ut cum plurima diligentissime et explorassent et explanavissent, summa tamen operis infeliciores esse viderentur.

Quid multa? res Plauti quas dicas, eas satis bene explicatas arbitror, metra, et quæ ista trahunt, verba, minime. Veriores enim lectiones metrorum congruentia confirmari, glossemata, quibus Plautus unus omnium poetarum Latinorum maxime afflictus est, singulis versiculis ad solam quasi carminum amussim exactis, tolli, necesse est.

Atque in hac parte studii Plauto impendendi si quis forte magnam spem de libris habeat manu descriptis, etsi plerosque ita existimare audio, sed a quibus dissentire flagitium non sit, eum falli puto et fallere. Nam si jam ætate Varronis tanta erat multis in locis exemplorum Plauti corruptio, librariis altero oscitantius altero et incogitantius describentibus, ut cito et mature in conjectura praesidium quaerendum esset eruditioribus: quales dicamus *seriorum temporum* fraudes et corruptelas, cum quasi sentibus barbariæ *omnia humanitatis* studia obducta marcescerent et pene exstingerentur? Imo tantum abesse censeo, ut novis prolatis libris manu scriptis Plautus juvari et sanari posse videatur, ut, si quidem forte reperti sint alii quidam libri similes Vaticanis istis Plauti codicibus, quos jam Salmasius merito explodebat, praefere[n]te licet hos Grutero melioribus Camerarianis, ver-

dum potius sit, ut horum majori quidem numero, sed deteriorum, auctoritas librorum pauciorum fortasse, sed probatissimorum, imminuatur, comprobeturque proverbium vetus, multorum medicorum curationibus aegrotos plerumque perdi.

Certe nos, etsi nullis libris instructi fuimus manu scriptis, sola comparatione exemplarium formis impressorum, et lectione cum Conici ipsius assidua tum aliorum scriptorum, aequalium praesertim vel subaequalium, in his Catonis et Terentii atque Lucretii (sed nec seriores et Grammaticos negleximus), id effectum daturos puto, ut et in verbis jam multo inoffensius, quam adhuc, legatur Plautus, et tandem quasi filo et figura poetae appareat, ad promovenda autem atque augenda studia humaniora, imprimis acquirendam proprietatem quandam et simplicitatem sermonis, quia imbuenda mature est iuventus, adjunctior etiam nunc atque valentior videatur, quam et antea.

Consilium autem operis nostri tale est. Nactus erat Camerarius, singulari fortuna, et quasi divinitus, duos illos codices Plauti, ex quibus potissimum, *adhibito tamen* et suo iudicio, sanissimo eo quidem et castigatissimo, describi suas editiones curavit Vir plane incomparabilis. Has utinam deterioribus suis libris manu scriptis non posthabuissent Gruterus et Gronovius! Verum secus accidit, et cum Camerarius cum aliarum rerum in hoc genere necessariarum multiplici scientia praeditus fuisset, tum notitia metrorum imbutus minime

vulgari, contra sequiores interpretes, caeteroquin partim eruditissimi, inprimis Gronovius, adeo insaniae proveci sunt, ut inscitiam carminum Comicorum tantum non prae se ferrent. Hinc monstra lectionum aut inducta aut quasi mordiciter retenta, saniora aut expulsa, aut contenta, gliscente praesertim odio Bentleii, omnia denique perversa, luxata, torta, nisi quae, mirabili quadam fortuna, indoctorum librariorum manibus intemerata remansissent. Bentleius, similem fortasse cladem Terentio suo praetimens, hunc quidem, ringente licet invidia, incredibili studio, atque maxima diligentia, integritati suae restituit, Plauto etiam ipsi procul dubio manus sanatrices allaturus, si ardori tanto animi, tamque praeclaris laboribus, vires vitae suffecissent. Igitur Gronovii vicit auctoritas, nempe nemine obloquente.

Cujus tamen pejus admissa quid attinet, ut in dies nostra facere pergamus?

Est proverbium, humanum esse peccare, verum in peccando perseverare diabolicum. Quid prohibet, in via tandem aperta et numita ab Anglo illo ingeniosissimo latius grassari? Certe me quidem Gronovii cupiditas et immodestia nihil movebunt. Revocabo lectores ad optimorum codicum fidem, vindicabo metra, expellam glossemata, ulcerosos autem locos conjecturis, cum aliorum, tum meis quoque ipsius, utique sanabo, secutus in hac parte exemplum Viri cujusdam sagacissimi atque

eruditissimi, cuius morte novum vulnus impositum Plauto fuit, Reizii.

At haec omnia, inquit aliquis, aut praestitit, aut praestaturus est Reizii, quem laudas, discipulus, Hermannus. Scio, incredibilem hujus spem excitavisse ephemerides, nescio quas, literarias; ipsum tale quid verbis disertis promisisse, nescio. Si tamen promisit, age videamus, tantumne operis, quantumvis cupide susceptum, perficere posse videatur, nec ne. Edidit Hermannus anno praeterito libellum quendam *De Metris Graecorum et Romanorum*, in quo quaecunque metra in poetarum utriusque linguae reliquiis invenire sibi visus est, notat, exemplis singula illustrat, locosque scriptorum, aut linguae regulis monitus, aut modulis metrorum adductus, emendare subinde aggreditur. De Plauto imprimis meruisse fertur, ut etiam Viri cujusdam celebratissimi honorifica compellatione ad eum potissimum edendum excitatus fuerit. Ignoramus, an haec ita se habeant, neque nostra interest, haec non ignorare. Sed nunc, quasi ita esse vicerimus, sic positum hoc nobis esto,

Non est meum, de aliorum ignominia et detractione celebritatem et excellentiam quaerere. nemini invideo suam famam, quod faciunt, qui de sua propria desperant. Cum igitur comperissem, Hermannum in isto libro criticae editionis Comoediarum Plauti egregia quaedam proposuisse specimina putari, librum afferri jussi, et sine omni invidia (deum immortalem testor) legi ite-

runque legi accuratissime. Et non quidem, ut ajunt, ἀνθρώποις ὁ θεστυρός, sed multo certe minus, quam speraveram, opis et subsidii ad restituendum suo nitori Plautum, in illo libro reperi. Mitto has et similes hallucinationes, Amphit. 2, 2, 21, delenda esse verba *est optimum*, qua mutatione nihil profecto ad sententiam ineptius, Aulul. 5, 2, 8 *miser* expungendum esse, et 4, 9, 1, *intèrri*, 2. autem ejusdem scenae versu, *quis*; nec non Capt. 2, 1, 11. ista *sineque arbitris* offendere, itaque confodienda videri; mitto ignoratae artis turpius etiam crimen, quod non videt, Aulul. 5, 2, 19 non sollicitanda esse verba *quae attuli*, ibidem autem versu 25. neque *angulos*, neque *quine angulos* scribendum esse, sed utroque loco monosyllaba non elidi, notissima figura; mitto alia hujusmodi temeritatis exempla pleraque, cum, vel addendo vel detrahendo, haud modestius atque olim Saracenus et Pius, mederi versibus studet, qui aut sanissimi plerumque sunt, aut alia ratione curandi; mitto Bentleii Plautum emendantis, et Reizii ἀναπαιζοφιλότης, ut videtur homini, aliorumque virorum celeberrimorum exagitationes: haec, inquam, mitto *omnia*,

quae aut incuria fudit,
aut humana parum cavit natura;

quamquam sic quoque minus confidenter dicenda haec erant: sed nunquam incogitantius se traduxit

Hermannus, quam cum, de Jambis trimetris hypercatalectis disserens, haec scripsit (l. l. p. 170): „In his (quidem) jambicis quartum pedem Reizius „puruu jambuū esse debere putavit, quoniam „hunc in Aulularia (3, 2,) ubique aut invenisse, „aut facile restituisset sibi videretur. Sed si „etiam Stichi (1, 1.) primam scenam corrigere suscepisset, eandem intellexisset huius pedis, quam „reliquorum, libertatem esse. Interdum enim caesura violatur, neque ulla est numeri asperitas, „qua Plautus in hoc genere non sit usus.“ Bellum emendatorem! modestum et prudentem interpretem! Quis cogitasset, metrum inventum iri, in quo et caesuram interdum violari liceret, et nulla omnino numerorum asperitas refugienda esset? Egregium metrum! si metrum dicendum est, quod omnes omnium metrorum leges evertit et pessumdat. Ne pueri quidem in scholis sic versus faciant, nedum Plautus, qui de facultate versuum faciendorum, praeter Homerum et Ovidium, nemini concedit. Sed quae tandem ista sunt, quae moverunt Hermannum, ut et magistri solertissimi auctoritatem vilipenderet, et consensum omnium, quicumque de carminibus scripta reliquerunt, suae cupiditati posthaberet? Nempe initium Stichi Plautinae, quod corruptum esse, et ipse confiteor, et a quoque rei tantum non omnino imperito intelligi puto, ita autem, ut Hermanno placet, ista emendanda esse, neque mihi videtur, neque quis-

quam, opinor, adducatur. Sic autem istum locum scripsit Hermannus: (l. l. p. 173.) in quo describendo caesurae locum legitimum lineola notavi. accentus ipse Hermannus appinxerat: quorum tamen perversitatem interdum diductis indicavi vocabulis. Sic igitur Hermanno videbatur scribendum esse Stichi primi actus initium:

Credo égo miseram, soror, fuisse Pe | nelopám suo ex
 animo,
 quae tám diu vidua suó viro | caruit; nam ejus animum
 de nóstris factis nóscimus, quarúm viri hinc absunt,
 quorumque nos negótiis | abséntum, ut aequom est,
 sollicitae noctes ét dies, | sorór, sumus semper. 5
 nostrum ófficium nos fácere aequom est |: neque íd
 magis facimus
 quam nós monet pietás. sed hic, | mea sóror, assis dum;
 nam múlta volo tecúm loqui | de re viri mei.
 salváene, amabo? — spéro quidem et | voló: sed hoc
 crucior,
 sorór, patrem tuúm meumque | adeo, únice qui 10
 unus civibus ex ómnibus | probús perhibetur,
 nunc ímprobi viri officio u | ti, virís qui tantas
 abséntibus nostris fácit injuriás immerito,

Lectiones Gronovianae vel Ernestinae.

- V. 1. C. e. m. fuisse Pen. soror. suo ex an.
 2. viro suo. — nam nos ejus animum.
 8. Abest mei.
 9. Salvane — sed hoc, soror, crucior.
 12. eum nunc.

nosque ab illis volt abducere. hae | res mé, soror, vitae
 Saturánt: hae mihi dividiæ et seni | o súnť. — ne lacruma, 15
 sorór, neu tuo id animó fac, quod | tibi tuus facere
 patér minatur. spés est eum | meliús facturum.
 novi illum ego: istaec jóculo di | cit: néque sibi ille
 meréat Persarum montes, qui esse | aureí perhibentur,
 ut istuc faciat, quod tú metuis. | tamen si faciat, 20
 minime írasci decét: neque id pol | immérito
 eveniet,
 nam dómo nostri viri ut abierunt, | hic tertius annus.
 — Ita ut mémoras, quum ipsi intérea vi | vant váleant,
 ubi sint,
 quid agánt, ecquid agant, néque partici | pant nós, neque
 redeunt.
 — an id, doles, soror, quía illi non | colunt suum
 officium 25
 quum tuúm facis? ita pol. táce sis: cave | sis áudiam
 ego istuc;
 cave pósthac ex te. — nám qui jam? | — quia pol meo
 animo
 omnis sapientis suum ófficium ae | quom est colere et facere.
 quamóbrem ego te hoc sorór, tametsi | es májor, moneo,
 ut tuúm memineris ófficium et | si illi improbi sint 30

Lectiones Gronovianae vel Ernestinae.

14. nosque ab his abducere volt. hae res vitae me, soror, saturant.
15. neu lacruma.
16. tuus pater facere minatur.
18. novi ego illum — neque ille sibi.
21. pol abest.
22. nam viri nostri domo ut ab.
25. quia illi suum officium non colunt, quum.

atque áliter nos faciánt, quam aequom est | : tamén pol
ne quid
magis símus obnoxiae ómnibus o | pibus, nóstrum officium
memínisse decet. placét: taceo. — at | memíneris facito.

En versus, quales facit Hermannus noster! in quos quoniam nihil quasi juris metrici concessit iste, apposuisse eos sufficiat, ut unusquisque videre possit, quam pessime vari omnes propemodum sint isti versus, (versus autem? imo versuum simiae turpissimae) quam incogitanter aut divulgae caesura voces singulae, (velut versibus 12. 13. 15. 18. 23. 32.,) aut necessario conjungenda verba (ut *hae* cum *res* v. 14, *quod* cum sequentibus v. 16., *non* cum suo verbo v. 25, *cave* cum enclitica *sís* v. 26., eadem separata et quasi dissepta, vel etiam ab alio in alium versum rejecta, ut τῷ unus factum versu 11, et verbis *ne quid* versu 31. Taedet ineptiarum hominis, quem cum semel pruritus emendandi invasisset, omnia, quae sancta in hoc genere censi solent, susque deque habuit, neque Plauti famam unius aestimavit assis. Id unum miror, quod monet, primo versu non esse proceleusmaticum trochei loco: *miseram* enim *Plautum* interdum pro disyllabo (Hermannus placet *bisyllabo*) videri adhibuisse. Quem enim ibi dicit proceleusmaticum, cum versus dactylo, anapaestis duobus, jambo, ana-

---

Lectio Gronoviana vel Ernestina.

32. magis símus omnibus obnoxiae opibus.

paesto et chorianbo constet? *miseram* autem dissyllabum esse, dignum mehercule Wasio commentum.

Haec quoque igitur omittamus, eandemque potius scenam, prout a nobis emendata est, adscribamus. In qua si forte duo aut tres loci audaciore conjectura expediti cuipiam videantur, is sciat, nihil insanabilius esse istiusmodi vulneribus, quae, veluti cicatrice in opinione curationis obducta, aut non apparent omnibus, aut putantur sanata. Sic autem scripsimus:

Jambi trimetri hypercatalecti.

Credo miseram Penelopeam, | soror, suo ex animo,
Quae tam diu vidua suo viro | caruit, nam eius animum
De nostris factis noscimus, | quarum hinc viri absunt,
Quorumque nos negotiis | absentum, ut aequom est,
Sollicitae noctes et dies |, soror, sumu' semper. 5
Nostrum officium aequom est facere nos: | neque id mage
facimus,

Quam nos monet pietas. Sed hic |, mea soror, assis dum:
Volo multa tecum colloqui | de re virorum.
Salvi ambo? — Spero quidem et volo, | sed hoc, soror,
crucior,

Patrem tuum meumque adeo, | qui unice unus 10
Civibus ex omnibus probus | perhibetur, eum nunc
Viri improbi officio utier, | viris qui tantam
Absentibus nostris facit | iniuriam immerito,
Nosque ab eis volt abducere. | hae res me vitae,
Soror, saturant, hae divitiae | mihi et senio sunt. 15
Neu lacruma, soror, neu tuo | tute id face animo,
Quod tibi pater minatur. spem, | melius facturum.
Novi eum: istac joculariter: | nec sibi illic mereat

Persarum montes, aurei | qui esse perhibentur,
 Ut istuc faciat, quod tu metui' | : tamen, si faciat, 20
 Minime irasci decet, neque id | immerito eveniet;
 Nam viri nostri domo ut abierunt, | hic tertius annus.
 Ita ut memoras. — Quom ipsi interea | vivant vale-
 antque,

Ubi sint, quid agant, ecquid agant, | neque participant nos,
 Neque redeunt. — An id doles, | soror, quia illi 25
 Suom officium non colunt, tuom | quom facis. — ita pol.
 Tace sis: cave sis audiam ego istuc, | cave, posthac
 ex te.

Nam quid iam? * * * quia | pol meo animo omnis
 Sapientes officium suom aequom | est colere et facere.
 Quamobrem ego te hoc, soror, tametsi | es maior,
 moneo, 30

Officium ut memineris tuom, et | si, illi improbi sint,
 Atque aliter nos faciant, quam est | aequom, tamen pol
 Ne quid mage simus omnibus | obnoxiae opibus.
 Nostrum officium meminisse decet. — | Placet. taceo. —
 at tu

Memineris facito. 35

Libuit, haec enarrantes et explicantes utcumque
 specimen commentarii nostri proponere, quem ta-
 men non in eodem volumine cum textu, quem
 vocant, describi iubebit Vir ille perhonestus, qui
 curam hujus editionis suscepit, sed seorsim edet,
 exemplo Anglorum, ne oculi a textu, majusculis
 literis expresso, ad minores exilioresque notarum
 formas usque aberrantes offensentur, sed uno quasi
 aspectu fruantur. Monemus tantum, nos in his
 animadversionibus scribendis summae per omnia
 brevitati studuisse, aliorumque doctorum notas mi-

nime quidem contruncasse, ut fit, sed ita quasi in compendium redegisse, ut rerum potius quam verborum rationem habuisse appareret. Annotationes autem tales, quales Boxhornii et similium plerumque sunt, omittere quam his refellendis turbas movere inanes maluimus: ut id vero confirmare posse videamur, non quidem, nihil in nostro commentario desiderari, quod verbis et sententiis scriptoris lucem afferre queat (quis enim tanto hiatu promissor?), sed, nihil in eum collatum esse, quod ad intellectum Plauti aut superfluum videatur, aut inutile.

Vides igitur, Lector erudite, hos versus esse, *hoc est, verba, certis pedibus contenta, nec incisionibus aut caesuris carentia. Caesurae autem legitimae, quam in quarto pede horum versuum fieri, acutissime animadvertit Vir nulla non laude dignissimus, Reizius, caesurae igitur tantum abest, ut aut nulla in hoc carmine, aut non magna vis esse videatur, ut potius vocum syllabae, caeteroqui positione breves, velut facit v. 13., id v. 21., omnibus, v. 33., propter illam solam, histrione scilicet in caesura aliquantulum subticente, spiritumque recipiente, producantur. Jam age singula perlustremus.*

Versu 1. vulgo legitur sic: *Credo ego miseram fuisse Penelopam, soror.* Haec nullis metrorum legibus adstringantur. Sed pronomini^{bus} saepenumero Plautum temere farsisse librarios, etiam Camerarius questus est. *Esse autem Plautus omittit tam saepe, ut uno rei exemplo defun-*

gar luculentissimo, quod extat Rud. 2, 4, 32, secundum Reizii recensionem, ubi in *ratae* intelligendum *fuimus*. Quod autem *Penelopëam* scripsi, numerorum gratia feci, Homerum imitatus. Formam insolentiorum ansam corruptioni praebuisset, facile intelligitur.

V. 2; item omisi pronomen *nos* ante *ejus*. De *vidua* sic Gruterus: Verbum *vidua*, quod in MSS. et edd. omnibus est, eiecit Muretus. nullam ob causam. Si putavit, non convenire, sciat, viduam dici, et quae maritum adhuc habet, et quae nunquam habuit. Seneca Agamemn. vers. 157.

Decem per annos vidua respiciam virum?

Ibid. vers. 195.

An te morantur virgines viduae domi? —

Sic ille. Quibus adde haec Ovidianae Penelopae:

*Nec mihi, quaerenti spatiosam fallere noctem
Lassaret viduas pendula tela manus.*

V. 3. V. *quar. viri hinc abs.* Jam Reizium transposuisse, ut nos, monet Hermannus.

V. 6. V. *Nostrum officium nos facere aequum est neque id magis facimus.* inconcinne. Sed nihil frequentius per totum Plantum talibus trajectionibus. qualia vix semper notabimus. quis enim esset finis talium annotationum futurus?

V. 8. V. *multa volo tecum loqui de re viri.* Versu et sententia pessimis. Non enim de suo tantum viro collocutura est, verum etiam de sororis. Quare *virorum* scribendum fuit aut *virili*. *Colloqui* requirebat metrum. Rem autem *virorum* accipio pro *viris*, in quibus graecam consuetudinem imitatur Plautus. Cf. Vechner. Hellen. 2, 8. Quomodo etiam in Lucretii lib. 6, v. 1076. *res auri*, pro *res auro* reponendum censeo, i. e. *aurum inter se*, vel *aurum cum auro*.

V. 9. V. sic: *Salvene, amabo?* ad quae sublevanda utuntur loco Donati (Enn. 5, 5, 8.) perdubio. Ibi enim ista: *Satin' salve?* ita accipienda esse videntur, quasi dic-
ctum

ctum esset: *satin' salvus es*: sed propter allocutionem pro primo casu quintus positus, ut fere in istis Persii:

— *deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmata quod Tusco ramum, mille sime, ducis?
Censoreme tuum vel quod, trabeate, salutas?*

Nam Gronovii quidem *satin' salvae*, intellectis *res sunt*? vix ferendum. — *Amabo* autem et *ambo* non semel in Nostro permutata.

V. 10. *aleo* est disyllabum, ne quis caesuram calumnietur. Ad quod exemplum etiam *interea* v. 23, aut pro Cretico, aut pro Epitrito primo, habendum est; *metuis* autem v. 20. est tribrachys, ad quem proxime accedit *deceat*, cum ultima antecedentis vocis syllaba, v. 34. — Ceterum v. *legunt unice qui unus*. Nostra si placent, qui non liquescit, et *unice* cum *unus* eleganter coniungitur.

V. 12. V. *tantas iniurias*, quibus receptis, versus 13. iugulatur. Notum, extremas voces saepius corruptas a librariis.

V. 14. V. *Nosque ab his abd. volt. hae res vitae me* etc. ἀμείβεσθαι.

V. 15. *dividia* i. e. taedio et odio. Nonius. Ut autem *aetas* dixerunt pro *aevitas*, ita hic, metri gratia, *dividia* pronuntiandum ut *dī diae*. Similiter Poenulo, Prol. 60 *divitiis*, versus gratia, legendum, quasi scriptum esset *divitiis*, eliso spiritu.

V. 16. V. *neu tuo id animo fac, quod tibi tuus pater facere minatur*, inconcinne, atque putide et *tuus* additur et *facere* repetitur. Cum autem filia opponatur patri, ad oppositionem clarius exprimendam, requirebatur *tute*, i. e. *tu ipsa*, ultro.

V. 17. V. *spes est eum m. f.* Expunxi pronomen, non magis versus modulo adductus, quam Plauti et optimi cujusque scriptoris consuetudine.

B

V. 18. V. *Novi ego illum: istaec ioculo dicit nec sibi ille.* Et haec inconcinne. *Ilic* scripsi, propter correptam vocolae syllabam priorem, ne prorsus in pronuntiando lateret.

V. 19. V. *qui esse aurei perhib.*

V. 21. Haud dubie in animo habuit antiquam legem quandam, qua certum tempus absentiae viri fuit definitum. Sane simile quid de patre absente relatum in iure est, in leg. 10. de Ritu Nupt. D. *Boxhorn.*

V. 23. V. *valeant. ἀντρέως* scilicet.

V. 26. V. *cum tuum.* Ceterum *ita, quia,* et similia saepe producunt posteriores syllabas.

V. 28. Hic aliqua excidisse perspicuum est, nisi, more Hermannii, versus, alterum altero, farcire velis. Sententias enim aut cum versu excurrere, aut certe per plures versus non dure et insuaviter diduci, haec est horum versuum, imo omnium, gratia. Et hoc argumento fragmenta, qualia vulgo obtrudunt Plauto, facili negotio iudicabuntur.

V. 31. V. *ut tuum meminervis officium.* Nempe librarii, rei metricae imperiti, faciliorem verborum consecutionem difficiliori praetulerunt. Quod semel moneo.

V. 32. *Aliter nos faciant.* — Genus est loquendi, quale Trucul. 1, 2, 78.

E linguis dicta dulcia dati, corda amare facitis,

Amantes, si qui non danunt.

Gronov. Caeterum v. sic legunt: *Atque al. nos fac. quam aequum est. confragose. quam item non eliditur, nota figura, praesertim in monosyllabis.*

V. 34. *tu inculcavi,* ut et gravius moneretur, et versui labanti consuleretur.

Atque haec quidem, ad expediendum et illustrandum istum locum, sufficere videbantur. Haec ipsa quoque satis fortasse sint, ad speciem quandam formae editionis nostrae apud animum tuum,

Lector, effingendum. Sed placuit tamen, duos aut tres alios locos addere, a nobis restitutos, ut, quae praestare studuissimus, ea magis in conspectu essent omnium. Primum igitur Curculionis aliquot scenas descriptum dare statueram. Sed postea consilii, variis de caussis, quas referri hic nihil attinet, poenituit. Non tamen ita dimittam hanc fabulam, ut ne unum illum quidem naevum turpissimum, qui est actus 3. versu 29., elinam. Ibi enim cum vulgo sic legatur, nullo sensu,

Adolescens, ob rempublicam hoc intus mihi

Quod insigne habeo, quaeso, ne me incomities;

cum illa, *intus mihi*, plane nihili sint, neque in quibusdam libris *inveniatur mihi*, vix est, ut non sic reponendum videatur:

Adolescens, ob reipublicae hoc industriam

Quod insigne habeo, quaeso, ne mi incomities.

Ob industriam enim alicuius rei Plauto pro *caussa*, vel *gratia* dici, sed cum admisto ioco, salsiore plerumque, et fere in derisionem vergente, qui *Mercatorem* extremam, et similes nonnullos locos inspexerit, nihil, opinor, dubitabit. Ita autem iocus Parasiti existit lepidissimus. Ceterum cum postremae syllabae verbi *industriam* nescio quo casu deletae essent, *rei publicae* ob praepositionem cito in *rempublicam* mutata fuerunt; *mihi* autem, ut qualiscunque versus tamen esset, peiore etiam manu adscriptum. Sed de hoc loco satis.

Iam igitur *Mostellariae* duas quasdam scenas cum brevibus nostris annotationibus, hic exhibea-

mus, Actuum primi et tertii secundas. Et Actus quidem istius fabulae primi scena secunda hoc modo videtur scribenda:

Bacchei.

Recordatus multum et diu cogitavi,
Argumentaque in pectus multa institivi
Ego, atque in meo corde, si est quod mihi cor,
Eam rem volutavi et diu disputavi,
Hominem quous rei, quando natust, 5
Similem esse arbitrarer, simulacrumque habere.
Id reperi iam exemplum.
Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem,
Quando hic natust. eii rei argumenta dicam.
Atque hoc haut videtur veri simile vobis; 10
At ego id faciam ita esse ut credatis.
Profecto esse ita, ut praedico, vero vincam.
Atque hoc vosmetipsi scio, proinde uti nunc
Ego esse autumo, quando dicta audietis
Mea, haut aliter dicetis. 15
Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem;
Simul gnarures vos volo esse hanc rem mecum.
Aedis quom extemplo sunt paratae, expolitae,
Factaeque examussim:
Laudant fabrum, atque aedis probant: quisquis inde 20
Exemplum expetunt simile sibi, suo usque sumptu;
Suae operae ne parcant.

Cretici.

Atque ubi illo inmigrat nequam homo indiligens,
Cum familia pigra, immundus, instrenuos,

Iambi dimetri acatalecti.

Hic iam aedibus vitium additur, 23
Bonae quom curantur male.

Cretici.

Atque illuc saepe fit, ut tempestas venat,
Confringat tegulas, imbricesque: ilico
Dominus indiligens reddere alias ne volt.
Venit et imber, lavit parietes, perpluunt 30
Tigna, putrefacit aër operam fabri.
Nequior factus iam usus est aedium.
Atque ea haut est fabri culpa, sed magna pars

Trochei Archilochii.

Morem hunc induxerunt, si quid numo sarciri potest,
Usque dum mantant, neque quidquam faciunt, donicum
ruont 35
Parietes. tum aedificantur aedis totae denno.
Haec argumenta aedificiis dixi. nunc etiam volo
Dicere, ut homines aedium esse similis arbitremini.

Bacchei.

Primum dum parentes fabri liberum sunt,
Et fundamentum substruunt liberorum. 40
Extollunt, parant sedulo in firmitatem,
Ut et sint in usum boni et speciem populo.
Sibique aut materiae ne parcunt,
Nec sumtus sibi sumtuid esse ducunt:
Expoliunt, docent literas, iura, leges, 45
Suo sumtu et labori nituntur,

Cretici.

Ut sibi alii esse illorum similis expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis danunt

Iambi dimetri acatal.

Tum iam aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt a fabris. 50
Unum ubi meritum est stipendium,
Tum igitur specimen cernitur,
Quo eveniat aedificatio.

Cretici.

Nam ad illuc frigid usque et probus fuveram,
 In fabrorum potestate dum fuveram. 55
 Postea quam immigravi ingenium in meum,
 Perdidi operam fabrorum illicod opido:
 Venit ignavia: ea mi tempestas fuit;
 Haec verecundiam mi et virtutis modum
 Deturbavit detexitque a me ilico. 60
 Post illa obtigere eam neclegens fuveram;
 Continuo pro imbre amor advenit in cor meum,
 Is usque in pectus permanat, permadfacit.
 Nunc simul res, fides, fama, virtus, decus

Trochei Archil.

Desuerunt: ego sum in usum factus nimio nequior. 65
 Atque edepol, ita haec tigna putent humide, non videor mihi
 Sarcire aedis posse meas, quin totae perpetuae ruant,
 Quin cum fundamento pereant, nec quisquam auxilio esse
 queat.

Cretici.

Cor dolet, quom scio ut nunc sum, atque ut fui,
 Quo neque industrius de iuventute erat 70
 Arte gymnastica, discod, hastis, pila,
 Cursud, armis, equo. victitabam volup;

Trochei Archil.

Parsimonia et duritia disciplinae aliis eram:
 Optimi quique expetebant a me doctrinam sibi.
 Nunc, postquam nihili sum, id vero meopse ingenio
 reperi. 73

Annotationes.

V. 2. *institui.* Ita Reizio quoque placuisse comperio.
 V. *institui.* *argumenta in pectus instituere* vetus loquen-
 di forma pro eo quod verbis Ciceronianis, *dicas animo*
agitare, vel secum quaerere.

V. 5. Haec est clausula Bacchiaca, qualis et versus huius scena 7., 11. et 15. atque etiam 19. Neque aliis versibus Plautinis, velut Trocheis plenis, Iambis trimetris hypercatalectis, Creticis, ceterisque, desunt huiusmodi clausulae, i. e. versus cuiusque generis solito breviores, quae vel transitum ad alia metra muniebant, vel ideo adhibebantur, ut cantor in his quasi acquiesceret, spiritumque plenius reciperet.

V. 9. V. *natus est ei rei*. non quidem ἀνέρως, sed eii scripsi, ut gravius efferretur vox.

V. 10 — 15. Haec cum periodi unius ambitu comprehendendi possent, singillatim quaeque extulit poeta, non arte, sed more seculi sui simplicis, quo, velut Homeri quoque tempore, periodos concinnare adhuc nesciebant. Etiam conjunctiones adhibitae simplicissimae, atque vel et. Quam rem magistrorum diligentia subtilius exsequetur.

V. 11. Haec quoque simpliciter, et, ut pueri solent, dicta, pro persuadendo. V. autem legitur *At ego id faciam esse ita ut credatis*; et v. sq. *Profecto ita esse*.

V. 17. *Gnarures*, id est, gnaros; teste etiam vetere glossario, quod *gnarurem* interpretatur γνῶριμον, et *gnarurat*, γνῶριζει, *ignarures* autem, quod est Poenul. Prol. 47. ἀγνῶρις. gnaros autem hanc rem pro huius rei dicit, ut doctos hanc rem dicimus. Ausonius quoque: *Non cultor instans, non arator gnaruris*; et Arnobius, 2. *Cur (inquit) esse dicatis in aliis praeceptionibus gnarures?* Turneb. Advers. 493. et 596.

V. 19. V. *Factae probe examussim*. Expuli glossema, et coniunctionem restitui, quae tamen et abesse possit. Cf. Amph. 2, 2, 213 et Men. Prol. 50.

V. 20. V. *atq. aed. prob. sibi quisque, inde exemplum expetunt, sibi quisque, simile, suo usque sumtu*. Altera sibi quisque aliena esse, neque Scriverium latuit. Frustra tuetur Gronovius. Quid enim hoc est, *sibi quemque aedes probavisse?*

V. 22. V. *operae ne parcant suae*. confragose. *Ne* autem pro *non*, antique, quomodo et Plautus saepius, et Terentius et Lucretius atque antiquiores.

V. 24. V. *cum pigra fam.* accentu extremae vocis ingulato.

V. 27. V. *fit. tempestas venit*. *Confringit t. i. ibi.* inconcinne. *Illico* autem saepissime usurpatur pro *tum*, quomodo et *ibi*, ut vel infra 57 et 60, nec non Stichus, 6, 1, 51. Caeterum τῆ *ilic* in *ibi* corruptio proclivis. — Plures autem Latinorum verborum, proprie dictorum, haud secus ac graecorum, formae, apud antiquiores praesertim, inveniuntur. qua de re vid. Scaliger ad Festum. Fuerunt igitur etiam verba *fragere* et *venere*, pro quibus post *frangere* et *venire* obtinuerunt. *Pervenere* aliquot in locis Reizius Ridente reposuit.

V. 30. V. *et* omittunt. quod tamen et numeros fulcit (nam *venit* est praesens), et sententiae pulcre convenit.

V. 32. V. *est* usus.

V. 33. Omittunt *ea*, et versus damno, neque sententiae commodo.

V. 34. V. *Moram hanc. ἐμέρως*, et putide.

V. 35. V. *Usque mantant, neque id faciunt, donicum p. r.* quae nemo sanus sana arbitretur. *dum* non alienum ab usu Plauti in hoc genere; quod metri maxime causa inculcavi; ut versu seq. *tum*, cum praesertim, hoc omisso, hiare orationem intelligerem.

V. 27. *Haec argumenta aedificiis dixi*. Concisa haec. Plena: Haec, quae sunt argumenta (i. e. notae, indicia) aedificiis vel aedificiorum, dixi. haec sunt aedificiis. haec de aedificiis dici possunt. Vetus loquendi genus.

V. 42. V. *Ut et in usum boni et in speciem populo sint*. Perverse quidem. Vult, et usu et specie bona esse adolescentes, vel, ut Gronovii verbis utar, ut et sint et appareant boni. Accusativus enim cum praepositione pro dativo usurpatus, antique. Neque *bonos in usum* sequiores dixerunt, sed *bono usu*, i. e. *usui*. Versu antecedente *parare*

in firmitatem item obsolete dictum. Sed talia monere iam temperabimus.

V. 44. *Sumtuid.* V. *sumtui.* Huius *d*, ad dirimendas voces adhibitae, usus quam late patuerit, docet vel Pontedera in libro de veteri latinae linguae pronuntiatione, quem scriptoribus suis rusticis inseruerunt Gesnerus et Schneider. Non nemini tamen etiam *med* et *ted*, quae tamen retenta in Plauto disertis verbis memorant Grammatici, nescio quid Osci sonant.

V. 47. V. *ut alii sibi esse illorum.* et v. sq. *adminiculum.* Utraque confragose.

V. 48. Referenda sunt haec ad morem Romanum, quo adolescentibus militaturis primo stipendii anno custodes dari soliti. Turneb. Advv. l. 7. c. 3. et l. 26. c. 22.

V. 51. V. *emeritum.* ἀμείρωτος.

V. 54. Hoc et proximo versu, nec non versu 61. plusquamperfecta revocavi, cum vulgatas horum interpretationes, perfecta, obtineant. Consentaneum enim fuit, temporum verbalium subtiliores distinctiones aetatibus reservari cultioribus. Plauto et antiquioribus quidem haec promiscue usurpantur, ut et praesentia interdum perfectorum, qua dicunt, vices gerant, et plusquamperfecta perfectorum. Uno rei manifestae defungar exemplo, Amphit. Prol. 81, quicum confer. v. 64.

V. 56. V. *in ingen. meum.* In *ingenium* autem vitanda ecchipsis, cuius vim non esse in solis monosyllabis, argumento est Lucretius 1, 457; et 4, 1267, atque ipse Plautus multis in locis, velut Asinar. 4, 1, vv. 10, 12. 15, 30 etc. Lambinus locum sic explicat: Postea quam ex magisterio paedagogi excessi, et meo arbitratu coepi vivere, mihi relictus sum.

V. 59. Virtutem tegulis comparat. Lambinus παρὰ φύσιν virtutem, quae instar modi et mensurae est, quaeque ipsa modus et mediocritas est: vel modestiam, quam κομίσματα vocant et εὐφροσύνην.

V. 60. V. monstra edunt haec: *Deturbavit, texit detexitque a me illico. Texit* etiam a quibusdam edd. vett. formis descriptis abest, velut Caelii Curionis illa, quae 1569. prodiit apud Hervagium, minori forma.

V. 63. V. sic legitur: *Is usque in pectus permanavit permadefecit cor meum. Cor meum* repeti putidum. *Advenit* praesenti conveniunt *permanat* et *permadefacit*. Contractiones autem, qualem hic patitur vox *permadefacit*, ne epici quidem refugerunt. Vid. Ovid. Mett. 8, 544. et 13, 725. Quanquam et non contracta vox feratur.

V. 64. V. *decusque, ἀμύτρωος* et languide.

V. 65. V. *in usu*, male. nam ut supra *in usum bonos* dixit, ita hic *in eundem nequiores* sese.

V. 66. V. *ita haec t. p. humide, n. v. m. sarcire* posse *aedes meas*. prorsus inconcinne.

V. 67. *perpetuae*. Id est, non particulatim, neque membratim, neque paullatim, sed universe, et coniunctim, et uno tempore, et simul. Ita Virgilius *perpetuum bovis tergum* dixit. Lamb.

V. 72. *vicititabam volup. Vixi* duriter et ita tamen iucunde. Lamb.

V. 74. *disciplinae*. documento atque exemplo. Taubmann.

Atque ita quidem initium Mostellariae expeditum videatur. nam prima scena, praeterquam quod v. 52. *carnificinum* scribendum, v. autem 70. *captitas* pro *cupide petas*, nihil videtur admodum corruptum. Iam igitur age transscribamus etiam eiusdem fabulae scenam *Melius*, quae est Actus tertii secunda.

SIMO TRANIO

Cretici.

Melius anno hoc mihi non domi fuverat,
Prandium uxor mihi perbonum dederat;
Nec quidem coena me iuuerit mage.
Nunc dormitum iubet me ire. miris modis
In cubiculum me anus voluit abducere. 5
Non mihi forte visum ilico fuverat,
Melius quom prandium, quam solita, dederat.
Non bonust somnus de prandio. apage te!
Clanculum ex aedibus me foras edidi.
Tota turget mihi uxor, scio, nunc domi. 10
TR. Res parata est mala in vesperum huic seni.
Namque et coenandum et cubitandum est intus male.
SI. Quo magis cogito animod ego cum meo:
Si quis dotatam uxorem domi habet suae,
Neminem sollicitat sopor. 15
Ire dormitum odio est. nunc vero mi exsequi
Certa rest hoc, ut abeam hinc potius ad forum,
Quam domi cubitem.
Atque pol nescio, moribus uti sient
Vostrae. hoc sat scio, mea quam me habeat male. 20
Peiusque etiam posthac fore mi quam fuverit.
TR. Si tibi abitus, senex, tuos male fecerit,
Nihil erit quod deorum ullum adcusites:
Te ipse iure optumo merito incuses licet.
Sed senem hunc adloqui tempus nunc est mihi. 25
Hoc habet. reperi, qui senem ducerem,
Quo dolo a me dolorem procul pellerem..
Adcedam. — Di te ament, o Simo, plurimum.
SI. Salvos sis, Tranio. *TR.* ut vales? *SI.* non male.
Quid agis? *TR.* hominem optumum teneo. *SI.* amice
facis, 30

Quom me laudas. *TR.* decet certe. *SI* at ted, hercle, ego

Haud bonum teneo servom. *TR.* quid ita nam, Simo?

SI. Quid nunc — ? quam mox — ? *TR.* quid est?

SI quod solet fieri —

TR. Dic igitur, quod solet fieri, quid nam id est.

SI. Quid faciti' vos? sed ut verum, Tranio, loquar, 35

Sic decet, ut homines sunt, ita morem geras,

Vita quam brevi', simul cogitas. *TR.* Quid ehem, vix

Tandem percepi, his super rebus nostris loqui.

SI. Musice hercle agitis aetatem, ita ut vos decet:

Vino, victu, piscatu probo, electili, 40

Coliti' vitam. *TR.* imo vita ea quidem antehac erat

Nobis; nunc omnia haec exciderunt, Simo.

SI. Qui dum? *TR.* ita est, opido occidimus omnis,

Simo.

SI. Non taces? prospere vobis cuncta usque adhuc

Processerunt? *TR.* ita ut dicis. factum haut nego. 45

Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.

Sed, Simo, ita ventus nunc nostram navem deserit.

SI. Quid? quo potis est modo, pessume,

Quae nec subducta erat tuto in terram antidhac?

TR. Hei! *SI.* quid est? *TR.* miserum med! occidi!

SI. qui? *TR.* quia 50

Venit navis, nostrae navi quae frangat ratem.

Iambi hipponactei.

SI. Velim ut velles, Tranio. sed quid est negoti, eloquere.

TR. heru' venit

Peregre. *SI.* tum chorda tenditur tibi: inde in ferri-
terium:

Postea in crucem recta. *TR.* nunc te ego per genua ob-
seco, ne indicium

Hero facias. *SI.* e me quidem, ne quid metuas, nil
scibit. 55

TR. Patrone, salve. *SI.* nil moror mi istin' modi clientes.

A n n o t a t i o n e s.

V. 2. Hic vulgo tertius scenae versus, et edunt *dedit* pro *dederat*, ut v. 1. *fuit* pro *fuverat*, solito errore.

V. 3. V. mera monstra edunt, quae referre piget. Scripti: *Nec quid est cauna meruerit magis*. Gronovii Academicus, *Nequidem cauna meruerit magis*. Hinc nostra excelsissimus. Senex autem hoc prandium etiam iustis epulis, coenae, antepōnit.

V. 4. *miris modis*. V. *minime*, ἀμύργως et inepte.

V. 5. Hic versus v. subditur isti, *Melius quom.*

V. 6. V. *fuit* et v. sq. *quam solitum*, *dedit*. Confragose.

V. 8. V. *apage* item confragose. Caeterum morem fuisse veteribus, qui etiam nunc obtineat, aestivo tempore meridie somnum leviusculum capere, ex Varrone (1. c. 1.) docet ad h. l. *Meursius*.

V. 11. V. *huic* et v. sq. *Nam*.

V. 17. Omittunt *hoc*, contra fidem codd. VV. 16. et 17, sunt creticorum clausulae.

V. 19. V. *ut sient*. inconcinne.

V. 21. *Etiam* numerorum caussa inculcavi. *Fuerit* legebatur in codice Camerae. primo, pro quo tamen v. edunt *fuit*.

V. 26. *Hoc habet*, et habet vox propria in gladiatores vulneratos, aut irretitos, vel insulsantis adversarii, vel vulgi acclamantis. *Donatus*, ad *Ter. And.* 1, 1, 56.

V. 28. V. *plurimum*, *Simo*.

V. 52. V. *quid ita vero*.

V. 34. V. *quid id est*.

V. 37. V. *Vita quam sit brevis*, s. *cogita*. — Q. e. v. t. perc. sup. his r. n. te loqui. *Cogitas*, quod mens Simonis flagitat, habent 11. quidam vet. formis impressi, in his Caelii Curionis editio supra memorata.

V. 40. V. *Vino et victu*, minus bene. Caeterum *Salmasius* ad h. l.: *Electile* (inquit) pro optimo et eligendo.

Sic factum est *ductile a ducto, apertile Ovidio ab aperto*.

V. 48. V. *quid est? quomodo, pessume*. Sed Camer. *q. e. q. pess., potuit*. Mox *me miserum*, extincto huius accentu.

V. 52. *Velim ut velles*. Cui boni ac secundi aliquid obtigerat, ei, ominis caussa, gratulabundi dicere solebant: *Feliciter*, aut, *Feliciter, quod agis*: cum significarent, cupere se, eum perpetuo eadem felicitate uti. Contra, cui male et adversus animi sententiam erat, eum alloquentes dicebant: *Vellem quae velles*, cum indicarent, dolere sibi, quod illi male esset, ac si dicerent, *vellem tibi ita esse, ut tu quoque velles, mihiq̄ aegre est, quod tibi quicquam praeter voluntatem tuam evenerit*. Cf. Seneca ep. 67. Muretus.

V. 55. *quidem* addidi, et *scibit pro sciet* scripsi, numeris suadentibus. V. sq. vulgo *hero meo*. putide.

V. 53. *Patrone, salve*. Sic eos, quorum patrocinio usuri erant, salutabant. Etiam manumissi hac formula patronos suos salutabant. Ernesti.

Hoc igitur modo totum Plautum enarrabo et illustrabo, res tamen plerasque, quarum saepissime mentio iniicitur, ne tantum non omnibus in paginis monendae sint, semel in indicibus expositurus, brevissime quidem, quomodo, ut dixi, totum conscribam commentarium. Quod si viris doctis, studioque partium, quod in dies, non solum in hoc genere, gliscit per Germaniam, non abreptis corruptisque, probetur hoc meum consilium, si quis suas aut in totum Plautum, aut in singulos locos conscriptas animadversiones communicare mecum voluerit, ei hoc, tanquam insigne beneficium, acceptum relaturum,

monitaque eius boni aequique consulturum me esse, profiteor et promitto. Latius enim hoc genus patet, quam ut singuli omnia videre possint. Et scrupulos interdum iniicit Plautus (quorum numero est iste *miles*, Aululariae 3, 5.), qui male habeant etiam doctissimos.

Contra si quis quæret, textum Plauti, ut vulgo editur, sollicitandum non esse, sed auctoritatem dandam libris veteribus, editionibusque adhuc vulgatis, huic acclamarum ista Persii:

Est aliquid, quo tendis, et in quod dirigis arcum?

Quis enim, obsecro, lectiones novas in textum recipiat, nisi quæ sint maximæ probabilitatis, vulgatis contra plane non extricabilibus? Sed *esse* aut *pronomina* omittere interdum, plusquamperfecta pro perfectis, more Plauti, inducere, *fuverat* pro *fuerat*, *more* pro *modo* et similia huiusmodi scribere, denique per totum versus eruere et disponere, num nefas erit? In istis quidem nulla Plautinorum codicum, nedum editionum formis impressarum, auctoritas. Mera ista errata sunt hominum metra aut ignorantium tantum, velut iam olim Sisenna, aut etiam contemnendum, quorum quidem ratio nostra quoque memoria celeberrima est. Haec igitur quin haud cunctanter confodiam, vindicemque Plautum, nimis diu lacescitum et insultatum, non nisi eruditissimorum virorum auctoritate deterrebor.

Et haec quidem sunt, Lector, quae Tu volebam nescius ne esses. Id tantum addo, opus nostrum, si Deus vitam et sanitatem suppeditet, eo etiam ty-
porum nitore, quo dignus Plautus est, proxinis
nundinis vernalibus certissime proditurum. Scri-
bebam Berolini, mense Aprili, 1797.
